

2024



# INTERNAL CONTROLS

## ПОЛОЖЕННЯ

ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО  
КОНТРОЛЮ

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ  
«ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ «МАРИН-ФІНАНС»

КОД ЄДРПОУ 43231894

**ЗАТВЕРДЖЕНО:**

**Загальними зборами Учасників  
ТОВ «ФК «МАРИН-ФІНАНС»  
Протокол № \_\_\_\_ від « \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2024 р.**

**ВВЕДЕНО в ДІЮ:**

**Наказом директора  
ТОВ «ФК «МАРИН-ФІНАНС»  
№ \_\_\_\_\_ від « \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2024 р.**

**Н.Т. МУЖИК**

**ПОЛОЖЕННЯ**  
**про організацію**  
**СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ**  
***(перша редакція)***

**Львів**

**2024**

## ЗМІСТ

<b>I.</b>	<b>Загальні положення</b>	4
<b>II.</b>	<b>Принципи організації внутрішнього контролю</b>	7
2.1.	Визначення внутрішнього контролю	7
2.2.	Мета внутрішнього контролю	8
2.3.	Критерії створення комплексної, ефективної та адекватної СВК	8
2.4.	Компоненти внутрішнього контролю фінансової установи	9
2.5.	Цілі внутрішнього контролю фінансової установи	9
2.6.	Основні напрями здійснення внутрішнього контролю	10
2.7.	Шляхи впровадження процедур СВК	10
<b>III.</b>	<b>Контрольне середовище</b>	11
3.1.	Передумови впровадження	11
3.2.	Модель впровадження	13
<b>IV.</b>	<b>Управління ризиками</b>	16
4.1.	Організаційна структура системи управління ризиками	16
4.2.	Загальні вимоги до системи управління ризиками	17
4.3.	Оцінка операційних ризиків	17
4.3.1.	Функції та відповідальність головного ризик-менеджера	18
4.3.2.	Ліміти ризиків та інструменти їх вимірювання	18
4.3.3.	Стрес-тестування	19
4.3.4.	Управління операційним ризиком	20
4.4.	Оцінка комплаєнс ризиків	21
4.4.1.	Функції та відповідальність головного комплаєнс-менеджера	22
4.4.2.	Культура управління ризиками	23
4.5.	Оцінка ризиків у сфері ПВК/ФТ	24
4.5.1.	Організації контролю за здійсненням заходів ПВК/ФТ	24
4.5.2.	Функції та відповідальність головного експерта з питань ПВК/ФТ	25
4.5.3.	Профіль ризиків фінансової компанії	25
4.5.4.	Санкційна політика	25
4.6.	Внутрішні документи з питань управління ризиками	26
<b>V.</b>	<b>Контрольна діяльність</b>	27
<b>VI.</b>	<b>Контроль за інформаційними потоками та обміном інформацією</b>	30
<b>VII.</b>	<b>Моніторинг ефективності системи внутрішнього контролю</b>	31
<b>VIII.</b>	<b>Заключні положення</b>	32

## ДОДАТКИ

№	Найменування
1	КОДЕКС етичної поведінки працівників
2	ПОЛОЖЕННЯ про здійснення фінансового моніторингу
3	ПОЛОЖЕННЯ про службу внутрішнього аудиту
4	ПОЛОЖЕННЯ про службу комплаєнсу
5	ПОЛІТИКА управління ринковими ризиками
6	ПОЛІТИКА управління операційним ризиком
7	ПОЛІТИКА управління конфліктами інтересів
8	ПОЛІТИКА облікова
9	ПОЛІТИКА санкційна
10	ПОЛІТИКА інформаційна
11	ПРАВИЛА надання послуг з факторингу
12	ПОРЯДОК взаємодії із позичальником при врегулюванні простроченої заборгованості
13	ПОРЯДОК відступлення права вимоги новому кредитодавцю
14	ПОРЯДОК застосування аутсорсингу
15	ПОРЯДОК проведення оцінки ділової репутації
16	ПОРЯДОК формування внутрішньої нормативної документації
17	ПОРЯДОК використання електронного підпису та електронної печатки
18	ПОРЯДОК взаємодії підрозділів в рамках системи управління ризиками
19	ПОРЯДОК реєстрації, розгляду та опрацювання звернень громадян, юридичних осіб, органів державної влади та місцевого самоврядування
20	ПОРЯДОК використання та розкриття інформації з обмеженим доступом та процедури захисту персональних даних працівників та клієнтів установи
21	ПОРЯДОК здійснення внутрішнього контролю за дотриманням законодавства України про захист прав споживачів фінансових послуг
22	МЕТОДИКА оцінки «Ризик-профілю СПФМ» (інструкція + інтерактивний Excel-файл)
23	РЕЄСТР клієнтів (інтерактивний Excel-файл)
24	ПОСАДОВІ ІНСТРУКЦІЇ

## I. Загальні положення

1.1. Положення щодо організації системи внутрішнього контролю (далі – «Положення») Товариства з обмеженою відповідальністю «МАРИН-ФІНАНС», код ЄДРПОУ 43231894, визначає:

- основні цілі, напрями та принципи організації та функціонування комплексної, адекватної й ефективної системи внутрішнього контролю ;
- процедур та заходів з внутрішнього контролю, спрямованих на досягнення цілей;
- забезпечення процесу формування ефективного корпоративного управління.

1.2. Це Положення розроблено відповідно до вимог Законів України “Про Національний банк України”, “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” (далі – «Закон про фінансові послуги»), «Положення про авторизацію надавачів фінансових послуг та умови здійснення ними діяльності з надання фінансових послуг», затвердженого Постановою правління Національного Банку України (далі – НБУ) №199 від 29.12.2023, інших нормативно-правових актів з питань організації внутрішнього контролю та корпоративного управління, з урахуванням загальноприйнятих принципів і стандартів нагляду на індивідуальній і консолідованій основі, принципів корпоративного управління, внутрішнього контролю та управління ризиками, а також з урахуванням вимог Закону України від 06 грудня 2019 року № 361-ІХ "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" та «Положення про здійснення установами фінансового моніторингу», затвердженого Постановою правління НБУ № 107 від 28.07.2020, інших нормативно-правових актів НБУ, діючого законодавства України та внутрішніх документів Товариства з обмеженою відповідальністю «МАРИН-ФІНАНС».

1.3. У випадку суттєвих змін нормативно-правових актів НБУ, діючого законодавства України, в частині питань, що регламентуються цим Положенням, Товариство з обмеженою відповідальністю «МАРИН-ФІНАНС» дотримується вимог нормативно-правових актів НБУ, діючого законодавства України та внутрішньої документації.

1.4. Під час дії в Україні воєнного стану/особливого періоду - Товариство з обмеженою відповідальністю «МАРИН-ФІНАНС» здійснює заходи та процедури, що регламентовані цим Положенням, з урахуванням вимог законодавства України та нормативно-правових актів НБУ, діючих протягом такого періоду.

1.5. Система внутрішнього контролю ґрунтується на загальноприйнятих принципах, стандартах та інструментах, які рекомендовані НБУ, та іншими міжнародними організаціями, які у своїх положеннях регламентують принципи щодо ефективного корпоративного управління та функціонування системи внутрішнього контролю в діяльності фінансових установ.

1.6. Метою цього Положення є створення адекватної й ефективної системи внутрішнього контролю, визначення основних її цілей та принципів, які встановлюються та виконуються за всіма напрями діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю «МАРИН-ФІНАНС» на всіх організаційних рівнях.

1.7. Товариство з обмеженою відповідальністю «МАРИН-ФІНАНС» інтегрує систему внутрішнього контролю в свою систему корпоративного управління шляхом:

- створення відповідної організаційної структури;
- визначення у внутрішній документації повноважень, підпорядкованості, підзвітності, опису та розподілу функціональних обов'язків осіб, які задіяні у функціонуванні системи внутрішнього контролю, їх відповідальності та порядку взаємодії.

1.8. Терміни та скорочення що вживаються цим Положенням у такому значенні:

- **ФК, або «фінансова компанія» або «фінансова установа» або «надавач фінансових послуг»** - Товариство з обмеженою відповідальністю «МАРИН-ФІНАНС»;
- **аутсорсер** - організація будь-якої форми власності, фізична особа-підприємець або особа, яка провадить незалежну професійну діяльність, фізична особа, обрана надавачем фінансових послуг для виконання на умовах аутсорсингу окремих функцій та/або окремих процесів / завдань у межах цих функцій надавача фінансових послуг;

- **головний бухгалтер** - бухгалтер, який очолює утворену бухгалтерську службу в надавачі фінансових послуг; якщо в надавачі фінансових послуг не утворено бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером - особа, яка його заміщує;
- **відповідальний за ПФМ** – працівник, відповідальний за проведення фінансового моніторингу (ПВК/ФТ);
- **внутрішній контроль** – процес, інтегрований в усі процеси діяльності та корпоративне управління ФК, спрямований на досягнення операційних, інформаційних, комплаєнс-цілей діяльності ФК;
- **внутрішня документація ФК** – політики, положення, положення про структурні підрозділи, положення про відокремлені підрозділи, порядки, регламенти процесів, програми, правила, процедури, кодекси, тощо, розпорядження, рішення, накази, тощо;
- **внутрішній аудитор** - ключова посадова особа ФК, штатний працівник, на якого покладена функція проведення внутрішнього аудиту;
- **головний ризик-менеджер (CRO)** – ключова посадова особа ФК, відповідальна за управління ризиками; штатний працівник або особа (фізична особа та/або фізична особа-підприємець), обрана надавачем фінансових послуг для виконання цих функцій на умовах аутсорсингу;
- **головний комплаєнс-менеджер (CCO)** - ключова посадова особа ФК, відповідальна за здійснення контролю за дотриманням норм (комплаєнс), штатний працівник або особа (фізична особа та/або фізична особа-підприємець), обрана надавачем фінансових послуг для виконання цих функцій на умовах аутсорсингу;
- **інформаційна безпека** – комплекс організаційних заходів ФК, програмних і техніко-технологічних засобів, що функціонують на всіх організаційних рівнях ФК та забезпечують захист інформації від випадкових та/або навмисних загроз, наслідком реалізації яких може стати порушення доступності, цілісності, конфіденційності інформації щодо діяльності ФК або його клієнтів;
- **ключові процеси надавача фінансових послуг** - дії/операції/завдання, що виконуються структурними підрозділами/ окремими працівниками ФК/ інформаційними системами, що мають безпосередній істотний вплив на досягнення цілей діяльності ФК, порушення здійснення контрольних заходів щодо яких може завдати істотних збитків надавачеві фінансових послуг або його клієнтам та/або може призвести до порушення вимог законодавства України;
- **контрольне середовище ФК** - сукупність суб'єктів СВК, процедур, політик та інших внутрішніх документів щодо внутрішнього контролю, а також культури контролю;
- **культура внутрішнього контролю** – дотримання принципів, правил, норм, визначених Положенням та іншими внутрішніми документами ФК, спрямованих на поінформованість працівників ФК щодо функціонування СВК в ФК та участі кожного з працівників у цій діяльності (далі - культура контролю);
- **конфлікт інтересів** – ситуація, при якій особиста зацікавленість (пряма або непряма) особи, на яку поширюється це Положення, або факт заняття такою особою або її пов'язаними особами посад в органах управління інших організацій, впливає або може вплинути на належне, об'єктивне і неупереджене виконання ним обов'язків в ФК;
- **комплаєнс** - регламентований внутрішніми документами ФК постійний процес, дотримання законодавчих актів, ринкових стандартів, а також стандартів та внутрішньої документації, у тому числі процедур що здійснюється з метою виявлення та запобігання ризикам, які можуть виникати під час здійснення ФК діяльності з надання фінансових послуг, внаслідок невідповідності такої діяльності вимогам законодавства України щодо здійснення такої діяльності, та являє собою:
  - спостереження та контроль за відповідністю внутрішніх документів, що описують внутрішні процеси, пов'язані з діяльністю ФК, вимогам законодавства України, а також, якщо це передбачено спеціальними законами, за відповідністю таких внутрішніх документів бізнес-плану (стратегії), ухваленого (ухваленої) вищим органом управління ФК (за наявності), відповідальним за здійснення нагляду за діяльністю такої особи;
  - контроль за дотриманням та виконанням працівниками ФК, його внутрішніх документів, вимог законодавства України, включаючи вимоги цього Положення, а також здійснення заходів, спрямованих на управління конфліктом інтересів;
- **комплаєнс-ризик** – імовірність виникнення збитків/санкцій, додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів або втрати репутації внаслідок невиконання ФК вимог законодавства, нормативно-правових актів, ринкових стандартів, правил добросовісної конкуренції, правил корпоративної етики, виникнення конфлікту інтересів;

- **ризик** - імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання доходів, або невиконання стороною договірних зобов'язань унаслідок впливу негативних внутрішніх та зовнішніх факторів. Суттєві види ризиків визначені нормативно-правовими актами НБУ та внутрішніми документами установи;
- **ПВК/ФТ** – запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;
- **періодичні заходи з моніторингу** - заходи з моніторингу СВК, що здійснюються на періодичній основі згідно з окремими процедурами діяльності ФК;
- **підрозділ** - структурний підрозділ ФК;
- **поточні заходи з моніторингу** - заходи з моніторингу СВК, вбудовані в процеси ФК що здійснюються на постійній основі;
- **процес** - сукупність взаємопов'язаних операцій, яка забезпечує виконання ФК відповідної функції;
- **СВК (система внутрішнього контролю)** - сукупність належним чином задокументованих і затверджених політик, методик і процедур контролю, спрямованих на:
  - досягнення цілей, уключаючи виконання запланованих показників його діяльності, забезпечення ефективності та результативності здійснення фінансових операцій, збереження активів ФК;
  - забезпечення ефективності корпоративного управління в ФК шляхом функціонування комплексної, ефективної та адекватної системи управління ризиками;
  - забезпечення повноти, своєчасності та достовірності складання і надання фінансової, статистичної, управлінської та іншої звітності; відповідності діяльності ФК законодавству України, нормативно-правовим актам НБУ, стандартам професійних об'єднань, та внутрішнім документам;
- **СУР (система управління ризиками)** - сукупність належним чином задокументованих і затверджених політик, методик і процедур управління ризиками, які визначають порядок дій, спрямованих на здійснення систематичного процесу виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та пом'якшення всіх видів ризиків на всіх організаційних рівнях;
- **судження** - рішення управлінського персоналу / колегіального органу ФК в письмовій формі щодо впровадження внутрішнього контролю, яке ґрунтується на:
  - комплексному та об'єктивному аналізі всієї інформації, що впливає на визначення компонентів та критеріїв упровадження СВК;
  - власному досвіді ФК, що ґрунтується на надійних, безперервних, повних та цілісних даних;
- **функціональний контроль** - контрольна діяльність, яка здійснюється працівниками ФК, відповідальними за здійснення внутрішнього контролю, на регулярній основі з метою забезпечення контролю за виконанням функціональних обов'язків працівниками ФК відповідно до їх посадових інструкцій;
- **управління конфліктом інтересів** - процес, що включає заходи щодо запобігання, виявлення, розкриття, врегулювання та моніторингу конфлікту інтересів.
- **управлінський персонал ФК** – директор, відповідальний за ПФМ, головний бухгалтер, внутрішній аудитор, ССО, СРО, керівники підрозділів та особи, професійна діяльність яких має значний вплив на ризики та результати роботи ФК;
- **ескалація** - внутрішня система повідомлення управлінського персоналу/ ключових осіб (включаючи конфіденційні способи) про виявлені працівниками ризики порушення вимог законодавства України та внутрішніх документів ФК.

Інші терміни, що вживаються в Політиці, застосовуються в значеннях, визначених законодавством України, та внутрішніми документами ФК.

## II. Принципи організації внутрішнього контролю

### 2.1. Визначення внутрішнього контролю

Система внутрішнього контролю охоплює більше, ніж фінансовий та бюджетний контроль і більше, ніж перевірка відповідності. СВК являє собою набір механізмів управління, що підвищує результативне та ефективне виконання цілей розпорядником бюджетних коштів вчасно, ефективно та в межах встановленого бюджету. СВК базується на міжнародній моделі – COSO.

Внутрішній контроль – це цілісний процес, який реалізовується як керівництвом установи, так і персоналом. Його метою є визначення ризиків та забезпечення достатніх гарантій щодо досягнення визначеної мети, основних цілей і впевненості в тому, що діяльність установи здійснюється:

- економно, ефективно та результативно, з дотриманням відповідних етичних норм;
- відповідно до взятих зобов'язань;
- відповідно до вимог законодавства;
- із забезпеченням збереження ресурсів від втрат, недопущення неефективного їх витрачання та пошкоджень.

СВК це сукупність дій, що здійснюються на постійні основі в процесі діяльності ФК. Ці дії характеризують спосіб, у який керівники керують установою. СВК є частиною базового управлінського циклу планування, реалізації та моніторингу.

СВК забезпечує лише достатню гарантію (впевненість в межах розумного), оптимальне співвідношення витрат із здійснення внутрішнього контролю з вигодою, що він приносить, запобігає дублюванню або змішуванню функцій і не перешкоджає управлінню.

Витрати на запровадження СВК не повинні перевищувати можливі вигоди. Рішення щодо реагування на ризики та запровадження заходів контролю повинні прийматися з урахуванням необхідних витрат та можливих вигод:

- витрати визначаються показниками ресурсів, які можуть бути використані, у співвідношенні до втрачених можливостей, як наприклад, затримка діяльності, зменшення обсягу послуг чи рівня продуктивності, зниження морального стану працівників тощо;
- вигоди оцінюються тим, наскільки зменшено ризик неможливості досягнення цілей, наприклад, збільшення ймовірності виявлення шахрайства, перевитрат, зловживань чи помилок, попередження невідповідної діяльності. До переваг слід віднести підвищення рівня ймовірності виявлення шахрайства, втрат, зловживань чи помилок, попередження незадовільної діяльності, заохочення дотримання вимог законодавства тощо.

Забезпечення здійснення діяльності СВК повинно бути:

- **економним** - уникнення перевитрат та надмірного витрачання ресурсів (отримання достатньої кількості ресурсів відповідної якості, що надходять в належне місце та своєчасно при найменших витратах, а також бережне їх витрачання);
- **ефективним** - зв'язок між використаними ресурсами та отриманими результатами для досягнення цілей розпорядником бюджетних коштів (використання мінімуму ресурсів для досягнення результату відповідної якості та кількості або отримання максимум результату відповідної якості та кількості при наявних ресурсах);
- **результативним** - досягнення поставлених цілей або рівня того, наскільки отримані результати відповідають цілям або очікуваним наслідкам діяльності; законно - здійснення діяльності відповідно до вимог законодавства, встановлених норм, стандартів, регламентів тощо;
- **дотримання етичних норм** - стосується моральних принципів.



## 2.2. Мета внутрішнього контролю

Створення ефективної СВК вимагає зусиль керівництва, спрямованих на перехід від відповідності до оцінки її ефективності та результативності. Оскільки керівництво установи несе відповідальність за встановлення цілей для виконання завдань установи, стратегічного плану, встановлених вимог до діяльності, належна СВК повинна забезпечити впевненість, що цілі є реальними та досяжними. Вони повинні бути визначені конкретними та вимірюваними умовами, щоб керівництво мало змогу виявляти, аналізувати та реагувати на пов'язані з ними ризики. Діяльність ФК має змінити акцент уваги з дотримання законодавства, на зосередження на тому, як функціонування системи ВК підвищує результативність та ефективність діяльності установи та прогресу у досягненні визначених цілей.

Ефективна СВК, не може бути абсолютною і тому забезпечує лише достатні гарантії керівництву щодо досягнення цілей ФК. Вона може надавати інформацію про прогрес або його відсутність відносно досягнення поставлених цілей. Однак СВК не може замінити незадовільне управління. Крім того, зміни державної політики, демографічні та економічні умови є елементами середовища, що перебувають поза межами впливу керівників, однак можуть потребувати змін заходів контролю або перегляд рівня прийнятності ризиків.

Оскільки СВК залежить від людського фактору, завжди існує можливість незадовільної розробки, помилкової оцінки, нерозуміння чи непорозуміння, зловживань, незабезпечення належного збереження майна або зайвого використання ресурсів. Іншим стримуючим чинником є те, що конфігурація СВК може зіштовхнутися з проблемою обмеженості ресурсів. Вигода від заходів контролю повинна співвідноситися з витратами на їх розробку. Розробка заходів контролю, що повністю виключатимуть ризик втрат, є нереалістичною і може коштувати більше, ніж вигода від них. Приймаючи рішення щодо доцільності впровадження певного заходу контролю, необхідно враховувати ймовірність виникнення ризику, його можливий вплив на установу, беручи до уваги необхідні для впровадження кошти. Організаційні зміни та поведінка керівництва можуть мати значний вплив на результативність СВК та на діяльність установи безпосередньо. Керівництво на постійній основі повинно переглядати та оновлювати заходи контролю, доводити їх зміну до відома працівників установи та власним прикладом демонструвати їх дотримання.

## 2.3. Принципи створення комплексної, ефективної та адекватної СВК

- 1) **усебічність та комплексність** – упровадження у діяльність ФК кожного з компонентів СВК та забезпечення їх виконання у взаємоінтегрований спосіб, впровадження процедур з внутрішнього контролю (далі - процедури контролю) в процесі ФК на всіх організаційних рівнях, здійснення внутрішнього контролю щодо операцій установи, переданих на договірній основі іншим особам на аутсорсинг. Цей принцип передбачає охоплення всіх видів діяльності ФК та всіх його підрозділів під час здійснення внутрішнього контролю;
- 2) **ефективність** – запровадження дієвих заходів з внутрішнього контролю (далі –заходи з контролю), які забезпечують досягнення ФК визначених цілей діяльності та обґрунтовану впевненість у тому, що:
  - здійснювані ФК операції є ефективними та відображені коректно в інформаційних системах / системах обліку ФК;
  - фінансова, статистична, управлінська, податкова та інша звітність є достовірною;
  - ФК дотримується вимог законодавства України, нормативно-правових актів НБУ, своїх внутрішніх документів;
  - працівники ФК володіють необхідною інформацією щодо компонентів СВК та забезпечують виконання цих компонентів у межах компетенції та повноважень, визначених посадовими інструкціями;
  - ФК забезпечує виявлення та оцінку недоліків СВК та вживає своєчасних, адекватних та достатніх коригуючих заходів з метою виправлення таких недоліків.

- 3) **адекватність** - відповідність СВК особливостям діяльності ФК, уключаючи розмір, бізнес-модель, масштаб діяльності, види, складність операцій, профіль ризику ФК;
- 4) **обачність** - забезпечення достатньої впевненості керівників ФК щодо досягнення цілей діяльності, виходячи з консервативних припущень та беручи до уваги певну вірогідність помилкових суджень чи рішень керівників та/або працівників установи;
- 5) **ризик-орієнтованість** – це ризик-орієнтований підхід, що передбачає застосування більш поглиблених та частіших заходів з контролю до тих сфер діяльності ФК, яким притаманні більші ризики;
- 6) **завчасність** – створення СВК, яка забезпечує виявлення потенційно можливих загроз негативного впливу на діяльність ФК раніше, ніж такі загрози фактично виникнуть, зокрема надає можливість отримати інформацію про загрозу виникнення втрат ФК раніше, ніж такі втрати будуть понесені;
- 7) **незалежність** – уникнення обставин, що можуть становити загрозу для неупередженого виконання суб'єктами СВК своїх функцій, зокрема відокремлення функції оцінки ефективності СВК від функцій її організації і здійснення;
- 8) **безперервність** - здійснення ФК діяльності з внутрішнього контролю на постійній основі та своєчасне попередження, виявлення та усунення недоліків СВК;
- 9) **конфіденційність** – недопущення розголошення інформації особам, у яких немає повноваження щодо її отримання

## 2.4. Компоненти СВК

СВК побудована з урахуванням принципу трьох ліній захисту включає наступні компоненти:

- 1) належну систему обліку фінансових операцій;
- 2) контрольне середовище;
- 3) оцінку операційних та комплаєнс ризиків;
- 4) контрольну діяльність;
- 5) контроль за інформаційними потоками та комунікаціями;
- 6) моніторинг ефективності системи внутрішнього контролю

## 2.5. Цілі СВК

Фінансова установа визначає цілі СВК та, за потреби, цілі нижчого рівня цієї системи, які мають бути деталізованими, вимірюваними, досяжними, доречними, мати визначений термін досягнення та бути доведеними до відповідних працівників ФК. СВК забезпечує досягнення операційних, інформаційних та комплаєнс-цілей діяльності визначених внутрішньою документацією надавача фінансових послуг, а саме:

- **Операційні цілі діяльності** - забезпечення спрямованості процедур контролю на ефективність управління активами та зобов'язаннями ФК з метою досягнення прибутковості діяльності, уникнення або обмеження втрати унаслідок впливу негативних внутрішніх та зовнішніх факторів, у тому числі на ефективність проведення фінансових операцій ФК, захист від потенційних помилок, порушень, втрат, збитків у діяльності, а також на повноту, своєчасність та достовірність відображення в бухгалтерському обліку операцій ФК шляхом здійснення систематичного процесу виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та пом'якшення всіх видів ризиків на всіх рівнях ФК.
- **Інформаційні цілі діяльності** - забезпечення цілісності, повноти та достовірності фінансової, управлінської та іншої інформації, що використовується для ухвалення управлінських рішень; створення інформаційних потоків як за вертикаллю, так і за горизонталлю організаційної структури ФК. Така інформація включає звітність ФК з фінансових та нефінансових питань, що надається зовнішнім та внутрішнім користувачам.
- **Комплаєнс-цілі діяльності** - забезпечення організації діяльності ФК з дотриманням вимог законодавства України, нормативно-правових актів НБУ, внутрішніх документів ФК, стандартів професійних об'єднань, дія яких поширюється на ФК.

## 2.6. Основні напрями СВК включають:

- контроль за досягненням цілей діяльності ФК, включаючи цілі, визначені в стратегії розвитку установи
- контроль за забезпеченням ефективності фінансової та господарської діяльності ФК в разі здійснення фінансових та інших господарських операцій;
- контроль за ефективністю управління активами і пасивами;
- контроль за збереженням активів ФК;
- контроль за ефективністю системи управління ризиками;
- контроль за дотриманням вимог законодавства України, нормативно-правових актів НБУ, внутрішньої документації ФК, стандартів професійних об'єднань, дія яких поширюється на фінансову установу;
- контроль за достовірністю, повнотою, об'єктивністю і своєчасністю ведення бухгалтерського обліку, складанням та оприлюдненням фінансової та іншої звітності для зовнішніх і внутрішніх користувачів;
- управління інформаційними потоками, включаючи отримання і передавання інформації, забезпечення системи управління інформаційною безпекою.

## 2.7. Шляхи впровадження процедур СВК:

- **організаційно** - шляхом:
  - розподілу в межах організаційної структури установи повноважень, обов'язків та відповідальності щодо здійснення внутрішнього контролю між підрозділами, між керівниками та між працівниками ФК. Підпорядкованість, обов'язки, права та відповідальність працівників визначаються в посадових інструкціях;
  - упровадження необхідних контрольних процедур, обмежень, що забезпечують ефективне функціонування СВК;
  - опису в положеннях про підрозділи контрольних функцій;
  - проведення регулярного оцінювання ризиків ФК та заходів з контролю;
  - забезпечення інформаційної безпеки та організації належного обміну інформацією;
  - проведення моніторингу ефективності системи внутрішнього контролю, включаючи оцінку її ефективності шляхом проведення внутрішнього аудиту;
- **методологічно** - шляхом опису СВК у внутрішньої документації, включаючи періодичність та строки виконання заходів з контролю, посадових осіб, на яких покладається контроль;
- **технологічно** - шляхом автоматизації процедур контролю з урахуванням судження ФК щодо економічної доцільності автоматизації таких процедур.

ФК установлює відповідні заходи з контролю у випадку передавання на договірній основі іншим особам здійснення окремих функцій на умовах аутсорсингу з метою оптимізації витрат і процесів.

### ➤ **Ефективність СВК забезпечується:**

- чітким розподілом функцій, обов'язків, повноважень та відповідальності між працівниками під час здійснення діяльності ФК;
- контролем керівництва за дотриманням законодавства України, нормативно-правових актів України та внутрішніх процедур ФК;
- контролем за функціонуванням системи управління ризиками;
- контролем за інформаційною безпекою та обміном інформацією;
- процедурами внутрішнього контролю;
- моніторингом системи внутрішнього контролю.

### III. Контрольне середовище

#### 3.1. Передумови впровадження системи внутрішнього контролю

Середовище контролю - це сукупність стандартів, політик, процесів та структур, що забезпечують основу для здійснення внутрішнього контролю в організації. Середовище контролю ФК задає тон діяльності суб'єкта господарювання, в тому числі, у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, суттєво впливає на свідомість контролю людей в організації та є основою для всіх інших компонентів системи внутрішнього контролю. Багато засобів контролю на рівні суб'єктів господарювання, що включають середовище контролю, піддаються незалежним тестуванням та оцінці як частина щорічної зовнішньої фінансової звітності.

Контрольне або внутрішнє середовище є основою для системи ВК. Цей елемент забезпечує організаційну структуру, порядки виконання вимог щодо діяльності, розподіл повноважень та ставлення працівників до управлінської відповідальності та підзвітності, що впливають на загальну якість СВК та на досягнення цілей, планів і вимог щодо діяльності. Важливим аспектом внутрішнього середовища є визначення загальної мети (місії) ФК та його стратегічних і операційних цілей. Керівництво та працівники установи створюють середовище в установі, яке забезпечує позитивне та сприятливе ставлення до виконуваних завдань, функцій, досягнення стратегічних та інших цілей, планів і вимог щодо його діяльності. Керівництво встановлює та підтримує позитивне ставлення до СВК у всій установі.

Управлінська відповідальність та підзвітність керівника та працівників установи ґрунтується на вимогах законодавства і стосується всієї її діяльності. Важливим чинником формування сприятливого внутрішнього середовища для впровадження ефективної системи ВК є приклад, що подається керівництвом. Якщо керівництво особисто не дотримується та не поважає правила і процедури діяльності, малоімовірно є те, що інші працівники будуть це робити. Натомість, керівництво, що чітко формулює завдання, приділяє увагу ризикам та демонструє особистий інтерес до моніторингу та розвитку ефективних систем ВК, сприятиме поширенню культури дотримання визначених процедур ВК. Керівництво повинно усвідомлювати персональну відповідальність за впровадження ефективних систем ВК, належне управління та розвиток установи, досягнення визначених мети (місії), стратегічних та інших цілей, завдань, планів і вимог щодо її діяльності, забезпечення законного, економного, ефективного, результативного і прозорого управління бюджетними коштами, об'єктами державної власності та іншими ресурсами. Визначено структуру, здійснено розподіл завдань, повноважень і відповідальності та затверджено процедури звітування кожного структурного підрозділу. Організаційна структура і зобов'язання щодо підзвітності повинні бути чітко визначені та доведені до всіх виконавців і зацікавлених третіх сторін. Організаційна структура повинна враховувати наявні ресурси установи.

Передумовою підзвітності є наявність у кожного керівника певного рівня гнучкості в питаннях організації та залучення персоналу для кращого досягнення визначених цілей і завдань. Керівник визначає організаційну структуру, необхідну для того, щоб установа могла планувати, виконувати, контролювати та оцінювати стан досягнення визначених цілей та результатів виконуваної роботи виходячи з можливостей бюджету та наявних ресурсів. Повноваження, відповідальність і підзвітність визначаються наступним чином:

- повноваження формують можливості прийняття рішень у визначених межах, необхідних для досягнення цілей, встановлених для цієї посади в структурі установи;
- відповідальність означає зобов'язання щодо досягнення цілей через реалізацію відповідних дій, передбачених посадою;
- підзвітність передбачає обов'язок доведення до вищого керівництва інформації щодо рівня досягнення визначених цілей, виконаних завдань разом з додатковою інформацією про вчинені дії та використані ресурси.

Найбільш результативно установи працюють при чітко визначеному делегуванні владних повноважень, що дозволяє керівництву нижчих рівнів приймати власні управлінські рішення, необхідні для досягнення визначених цілей. Керівництво несе відповідальність за делегування повноважень. Для цього воно повинно забезпечити наявність у відповідних працівників необхідних знань, досвіду та вмінь, необхідних для виконання делегованих повноважень.

Визначені мета (місія), стратегічні та операційні цілі (плани діяльності), призначені відповідальні виконавці за їх досягнення. Керівництво забезпечує продовження процесу визначення цілей до формування цілей контролю, спрямованих на гарантування досягнення стратегічних та операційних цілей.

Система ВК не може бути ефективною без чітко визначених цілей діяльності фінансової установи. Тому першим завданням керівника установи є формулювання чітких стратегічних та операційних цілей (планів діяльності).

- **Стратегічні цілі** – це основні цілі діяльності установи для досягнення визначеної мети (місії), покладених завдань.
- **Операційні цілі** – цілі нижчого порядку, які стосуються діяльності установи, спрямованої на досягнення стратегічних цілей і покладених завдань.

Після того як будуть визначені стратегічні та операційні цілі установи, керівництво повинно запровадити належний ВК, який має забезпечувати ефективність її діяльності. Розробка системи ВК вимагає визначення цілей контролю. Цілі контролю – це цілі, для яких впроваджуються заходи контролю з метою протидії виникненню основних ризиків у досягненні стратегічних/операційних цілей.

За визначення цілей та дій щодо їх впровадження відповідають керівники, тому вони повинні розробити необхідну систему моніторингу та звітності щодо їх виконання. Цілі повинні відрізнятися від заходів, необхідних для їх впровадження. Для забезпечення досягнення, цілі повинні визначатися у SMART спосіб, який визначає основні характеристики цілей:

- **конкретні** – сфокусовані, чітко визначені і достатньо деталізовані. Наголос робиться на діях та очікуваних результатах. Ціль повинна відображати прагнення установи;
- **вимірювані** – чітко визначені показники, що характеризують ступінь досягнення цілі. Вимірювання ступеня досягнення цілі сприяє розумінню керівництвом рівня її досягнення (неможливо досягнути ціль, яку не можна виміряти). Ціль має чітко відображати результат через закладення у її формулюванні можливостей для оцінки діяльності;
- **досяжні** – визначення лише таких цілей, яких може досягти установа. Для досяжності ціль має бути реалістичною, опираючись на наявність достатніх ресурсів (навики персоналу, кошти, матеріальні ресурси тощо) для її реалізації. Більшість цілей є досяжними, однак вони можуть вимагати зміни у пріоритетах діяльності установи;
- **відповідні** – цілі повинні напряму стосуватися діяльності установ, а їх досягнення повинно сприяти реалізації основних завдань установи;
- **визначені у часі** – із чіткими часовими межами (планування дати досягнення). Цілі, що не відповідають зазначеним характеристикам є описом діяльності, а не відповідними цілями діяльності.

Розроблено детальний план заходів для досягнення цілей та запроваджено ефективні системи вимірювання і звітування про їх досягнення. Керівництво визначає ризики і можливості, вигоди і витрати щодо реалізації відповідних способів та враховує їх наслідки. Обрані способи стають частиною стратегії установи та плану дій. Основна частина процесу планування передбачає порівняння операційних цілей і заходів з наявними ресурсами. Планування – це процес, а не результат. Тому систематичне планування передбачає перегляд та оновлення погоджених планів з метою:

- зміни (перегляду) цілей та уникнення непередбачуваних результатів;
- перерозподілу ресурсів установи.

Керівництво повинно регулярно отримувати інформацію про рівень досягнення цілей установою. Саме тому мають розроблятися конкретні показники діяльності, які характеризуватимуть стан досягнення цілей. Після вибору показників діяльності (індикаторів) керівництво повинно визначити завдання щодо виконання заходів у визначені періоди часу. У такий спосіб керівництво може оцінити досягнутий за певний період часу прогрес у реалізації заходів та рівень досягнення стратегічних та операційних цілей. Якщо процес діяльності є повільнішим ніж заплановано або виникають непередбачені ризики та додаткові витрати, керівництво може переглянути підхід щодо досягнення цілей.

## 3.2. Модель впровадження СВК

### 3.2.1. Система внутрішнього контролю побудована з урахуванням принципу «трьох ліній захисту».

Загальні збори Учасників та керівництво забезпечують створення та функціонування контрольного середовища як компонента СВК в ФК. Установа забезпечує належне функціонування контрольного середовища ФК, що передбачає:

- розуміння ризиків, на які може наражатися ФК, та забезпечення впровадження, розвитку та інтеграції СВК в систему корпоративного управління фінансової установи;
- забезпечення розподілу повноважень і відповідальності між колегіальними органами, між підрозділами та між окремими працівниками ФК, зокрема управлінським персоналом й уникнення конфлікту інтересів;
- усвідомлення та розуміння кожним працівником установи своєї ролі в забезпеченні функціонування СВК;
- забезпечення розвитку культури контролю;
- забезпечення відповідності діяльності працівників встановленій культурі контролю.

#### Лінії захисту:

**Перша** – до першої лінії внутрішнього контролю належать

- Бізнес-підрозділи, підрозділи підтримки та їх працівники.

Ініціюють, здійснюють або відображають операції, приймають ризики в процесі своєї діяльності та несуть відповідальність за поточне управління цими ризиками, здійснюють заходи з контролю відповідно до повноважень, визначених посадовими інструкціями та іншою внутрішньою документацією ФК;

Конкретні заходи, пов'язані з безперервною оцінкою, можуть включати:

- постійне забезпечення якості надання фінансових послуг
- відстеження завершення навчання,
- періодичне тестування даних, що надходять в системи моніторингу операцій,
- щорічну самооцінку й переоцінку ризиків
- огляд стандартних і спеціальних аналітичних звітів за даними

**Друга** – до другої лінії внутрішнього контролю належать:

- Головний комплаєнс-менеджер;
- Головний ризик-менеджер;
- Головний експерт з питань ПВК/ФТ

Ключові особи ФК та/або особи другої лінії внутрішнього контролю забезпечують впевненість керівників, що здійснювані першою лінією внутрішнього контролю заходи з контролю та управління ризиками є ефективними, відповідають вимогам законодавства України та внутрішнім документам. До їх повноважень відноситься розробка внутрішніх політик та контрольні функції за дотриманням відповідних норм в компанії. Як правило, це включає відповідність та ризик, але може включати й інші допоміжні функції, такі як фінанси та юридичні послуги. Функції другого ряду, як правило, включають встановлення стандартів, пов'язаних з очікуваннями, пов'язаними з управлінням та наглядом за ризиками, включаючи відповідність чинному законодавству, нормативним вимогам, політиці, процедурам та стандартам етичної поведінки. Крім того, функції контролю надають поради та тренінги для 1-ї лінії оборони та встановлюють інструменти, методології, процеси та моніторинг засобів контролю, що використовуються установою для виховання культури відповідності для задоволення цих стандартів. А також, вони мають формувати внутрішні вимоги, надавати експертизу та відповідні вказівки щодо дотримання нормативних вимог у якості дорадчого управління.

Конкретні заходи, пов'язані з безперервною контрольною оцінкою, включають:

- координацію та перегляд щорічних самооцінок ризиків та контролю;
- відвідування місця та постійні зустрічі з учасниками 1-ї лінії;
- окреме тестування якості учасників 1-ї лінії;
- залучення сторонніх консультантів для проведення контрольних оцінок;
- перегляд та подальші дії, пов'язані з висновками та планами дій, що впливають з внутрішнього аудиту, перевірок регуляторних органів або сторонніх експертів;
- незалежний відгук, пов'язаний з відповідністю новим та діючим нормам.

**Третя** лінія захисту представлена Внутрішнім аудитором.

Конкретні заходи, пов'язані з безперервною контрольною оцінкою, включають:

- здійснює оцінку ефективності діяльності першої та другої ліній СВК;
- загальну оцінку ефективності СВК з урахуванням вимог цього Положення.

**3.2.2.** Суб'єктами СВК фінансової установи ТОВ «МАРИН-ФІНАНС» є:

➤ **Вищий орган управління** – Загальні збори Учасників.

*Діяльність регулюється законодавством України та Статутом НФП*

➤ **Керівний орган управління** –

Директор та Головний бухгалтер

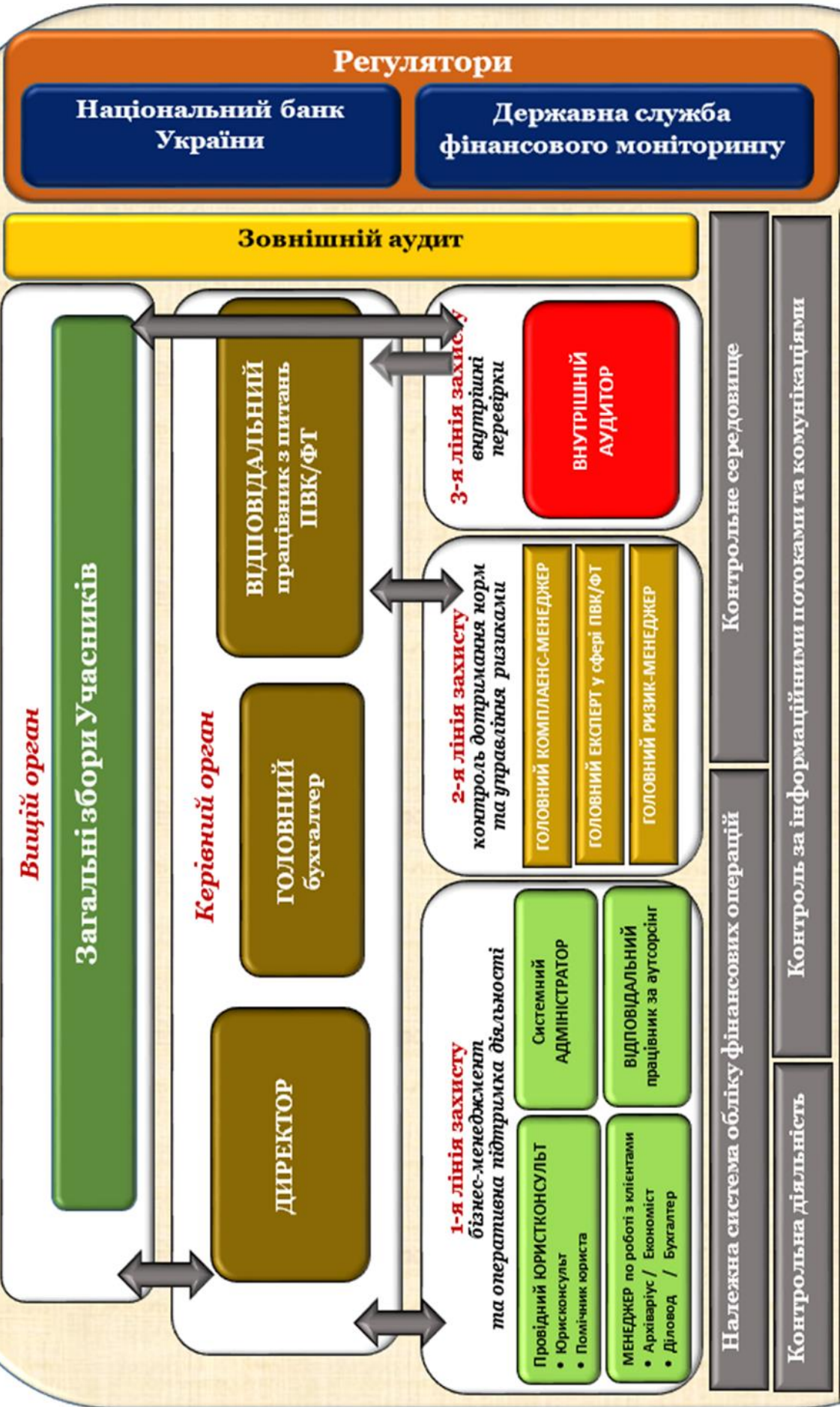
- забезпечують виконання рішень Вищого органу, функціонування СВК установи й контроль за її ефективністю та
- здійснюють у межах своїх повноважень поточне управління СВК,
- встановлюють повноваження та обов'язки щодо СВК іншим працівникам,
- забезпечують дотримання корпоративних цінностей та культури контролю.

Відповідальний працівник з питань внутрішнього фінансового моніторингу:

- забезпечує запровадження належної системи внутрішнього контролю у сфері ПВК/ФТ, належного управління АМЛ-ризиками, зокрема ризиком легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та
- забезпечує впевненість Вищого органу управління НФП та його Директора, що впроваджені заходи забезпечують дотримання вимог законодавства у сфері ПВК/ФТ та функціонують належним чином

*Діяльність регулюється законодавством, статутом та внутрішньою документацією*

**Організаційна структура системи внутрішнього контролю (СВК)**





## IV. Управління ризиками

### 4.1. Організаційна структура системи управління ризиками

Система управління ризиками – сукупність належним чином задокументованих і затверджених політик, методик і процедур управління ризиками, які визначають порядок дій, спрямованих на здійснення систематичного процесу виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та пом'якшення щонайменше всіх суттєвих ризиків згідно з цим Положенням, притаманних діяльності надавача фінансових послуг, на всіх організаційних рівнях, упорядковані дії учасників системи управління ризиками з визначення стратегії управління ризиками, організації та здійснення систематичного процесу виявлення, вимірювання, моніторингу, контролю, звітування та пом'якшення всіх видів ризиків на всіх організаційних рівнях.

ФК забезпечує створення, впровадження та функціонування комплексної, ефективної та адекватної системи управління ризиками відповідно до вимог чинного законодавства та внутрішньої документації з питань управління ризиками.

ФК має право використовувати такі методи управління ризиками:

- прийняття ризику, що передбачає продовження діяльності без змін у разі можливості понесення незначних втрат з низькою ймовірністю настання;
- передавання ризику, що передбачає страхування, переважно, ризиків з потенційно значними втратами з низькою ймовірністю настання або ризиків, які перебувають під обмеженим контролем надавача фінансових послуг;
- пом'якшення ризику, що передбачає коригування певних процесів та впровадження додаткових контролів у разі понесення в їх результаті незначних втрат з високою ймовірністю настання;
- уникнення ризику, що передбачає припинення здійснення діяльності та/або закриття позицій, що призводять до значних втрат з високою ймовірністю настання.

ФК на всіх організаційних рівнях виявляє ризики, притаманні його діяльності, та визначає заходи щодо управління такими ризиками.

Основними видами ризиків, притаманними діяльності ФК, є:

- операційний ризик;
- комплаєнс-ризик;
- ризики у сфері ПВК/ФТ.

ФК створює організаційну структуру, із застосуванням моделі трьох ліній захисту, яка забезпечує чіткий розподіл функцій, обов'язків і повноважень з управління ризиками між усіма суб'єктами СУР, а також між працівниками ФК, та передбачає їх відповідальність згідно з таким розподілом.

Директор ФК, як виконавчий орган управління є відповідальним за загальне управління ризиками та забезпечує контроль за виконанням підрозділами ФК їх функцій та виконує такі функції щодо управління ризиками:

- забезпечує розроблення та затверджує внутрішні документи, зокрема, які охоплюють питання управління ризиками;
- визначає та затверджує перелік лімітів (обмежень) щодо кожного виду ризику;
- затверджує посадові інструкції працівників ФК;
- погоджує кандидатуру ключових працівників ФК, яких планується залучити на умовах аутсорсингу;
- визначає фінансове забезпечення процедур з управління ризиками, установлює розмір винагороди головному ризик-менеджеру, головному комплаєнс-менеджеру та здійснює контроль за їх виконанням/дотриманням;
- визначає характер, формат та обсяги інформації про ризики, що має міститися у звітності про ризики, розглядає управлінську звітність про ризики та, якщо профіль ризику надавача

фінансових послуг не відповідає затвердженому Вищим органом управління ризик-апетиту, невідкладно приймає рішення щодо застосування адекватних заходів для пом'якшення ризиків;

- уживає заходів щодо запобігання конфліктам інтересів та сприяє їх врегулюванню;
- функціонування системи управління ризиками та контроль за її комплексністю, адекватністю та ефективністю;
- створення та підтримку на належному рівні організаційної структури системи управління ризиками, інформаційної системи щодо управління ризиками та внутрішнього контролю;
- контроль за дотриманням корпоративних цінностей, які базуються на здійсненні бізнесу на законних та етичних принципах, і постійну підтримку культури управління ризиками.

Внутрішній аудитор регулярно оцінює ефективність, комплексність та адекватність системи управління ризиками відповідно до вимог чинного законодавства та внутрішньої документації.

#### **4.2. Загальні вимоги до системи управління ризиками**

Фінансова компанія створює комплексну, адекватну, ефективну систему управління ризиками, що враховує основні вимоги до організації системи управління ризиками, викладені у цьому Положенні.

Фінансова компанія забезпечує здійснення комплексного вимірювання щонайменше таких притаманних її діяльності суттєвих видів ризиків.

Фінансова компанія має право здійснювати вимірювання інших видів ризиків, на які вона наражається під час своєї діяльності, що за її судженням є суттєвими.

Всі Політики управління суттєвими ризиками фінансової компанії мають містити (але не обмежено цим):

- підходи щодо ідентифікації ризиків;
- оцінку ризиків, включаючи їх вимірювання;
- управління ризиками, в тому числі, формування ризик-профілю та ризику-апетиту;
- контроль реалізації заходів з управління, включаючи оцінку ефективності заходів;
- критерії визначення значних подій ризику, порядок їх дослідження та ескалації інформації щодо таких подій керівникам ФК;
- критерії звітування для подій ризику та їх обґрунтування.

Фінансова компанія повинна забезпечити актуалізацію політик з управління суттєвими ризиками з метою їх відповідності стратегії управління ризиками, організаційній структурі, бізнес-моделі фінансової компанії.

Фінансова компанія має право здійснювати вимірювання інших видів ризиків, на які вона наражається під час своєї діяльності, що за її судженням є суттєвими.

#### **4.3. Оцінка операційних ризиків**

Операційний ризик – ризик виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів унаслідок допущення недоліків або помилок в організації та здійсненні внутрішніх процесів, навмисних або ненавмисних дій працівників/посередників та інших осіб, які працюють за дорученням надавача фінансових послуг, збоїв у роботі інформаційних систем надавача фінансових послуг або внаслідок впливу зовнішніх факторів, шахрайство з боку працівників або інших осіб.

#### 4.3.1. Функції та відповідальність головного ризик-менеджера

Головний ризик-менеджер виконує такі функції з управління ризиками:

- забезпечує практичні заходи з ефективного функціонування СУР;
- забезпечує своєчасне виявлення, вимірювання, моніторинг, контроль та звітування щодо суттєвих ризиків;
- забезпечує моніторинг, контроль наближення величини ризиків до лімітів ризику та ініціює рішення уповноважених органів щодо вжиття заходів для попередження їх порушень, пом'якшення ризиків та/або їх уникнення;
- готує звіти щодо ризиків;
- розробляє та підтримує в актуальному стані методики, інструменти та моделі, що використовуються для аналізу впливу різних факторів ризиків на фінансовий стан, капітал та ліквідність надавача фінансових послуг;
- розробляє, бере участь у розробленні внутрішніх документів з питань управління ризиками, перелік яких визначено в Додатках до цього Положення та у відповідності до «Порядку формування внутрішньої нормативної документації».

Головний ризик-менеджер повинен відповідати вимогам, встановленим нормативно-правовими актами НБУ з питань ліцензування та реєстрації надавачів фінансових послуг та умов провадження ними діяльності з надання фінансових послуг.

Головний ризик-менеджер має право додатково виконувати інші функції управління ризиками, які не суперечать вимогам цього Положення.

#### 4.3.2. Ліміти ризиків та інструменти їх вимірювання

Ліміт ризику – обмеження, установлені надавачем фінансових послуг для контролю величини ризиків, на які він наражається протягом своєї діяльності з метою дотримання допустимого рівня ризику.

Головний ризик-менеджер ФК з урахуванням сфери (сегменту) його діяльності та розміру, бізнес-моделі, складності операцій встановлює ліміти (обмеження) для суттєвих ризиків, що піддаються кількісному вимірюванню, у межах затвердженого ризик-апетиту.

Головний ризик-менеджер також встановлює ліміти для управління різними джерелами концентрації ризиків.

Головний ризик-менеджер має право встановлювати значення лімітів ризиків щодо окремих операцій або ризиків в абсолютних значеннях та/або у відсотках до інших його показників (включаючи загальний розмір активів, загальну суму зобов'язань).

Головний ризик-менеджер у порядку, визначеному внутрішніми документами:

- визначає порядок встановлення значень лімітів ризиків та контролю за їх дотриманням у своїй політиці щодо управління ризиками;
- переглядає значення лімітів ризиків у разі змін ринкових умов або стратегії, але не рідше ніж раз на рік. Перегляд здійснюється на підставі пропозицій бізнес-підрозділів надавача фінансових послуг та головного ризик-менеджера;
- розробляє процедуру ескалації порушень лімітів ризиків: форму та порядок інформування про порушення цих лімітів керівного та виконавчого органів управління надавача фінансових послуг.
- накопичує інформацію щодо перевищень та порушень лімітів ризиків

Вищий орган управління проводить позачерговий перегляд значень лімітів, якщо авторизовані перевищення або порушення лімітів ризиків є частими або постійними. Результатом такого перегляду можуть бути:

- перегляд значень діючих лімітів;
- перегляд делегованих повноважень щодо авторизованих перевищень;

- залишення значень лімітів без змін та затвердження плану заходів щодо запобігання їх подальшому перевищенню/порушенню.

Головний ризик-менеджер має право визначати інструменти для вимірювання ризиків які мають будуватися на достовірних та повних вхідних даних та враховує:

- особливості своєї діяльності, характер, обсяг операцій, профіль ризику;
- бізнес-потреби;
- припущення, що є основою для моделей та інструментів;
- наявність коректних та повних вхідних даних;
- можливості інформаційної системи управління ризиками;
- досвід та кваліфікацію персоналу.

Головний ризик-менеджер має забезпечити своєчасну актуалізацію вхідних даних, що використовуються для розрахунку величини ризиків лімітів ризиків

#### 4.3.3. Стрес-тестування

- 1) Надавач фінансових послуг має право здійснювати стрес-тестування з метою вимірювання ризиків та визначення своєї спроможності протистояти факторам ризику, на які він наражається під час своєї діяльності, або які можуть виникнути в майбутньому.
- 2) Здійснення стрес-тестування відповідає динаміці змін за окремими видами активів і зобов'язань, а також тенденціям змін в економічному і фінансовому середовищі, змін інших зовнішніх та внутрішніх обставин.
- 3) Порядок здійснення/проведення стрес-тестування (програма проведення стрес-тестування):

№	Індикатор СВК	Періодичність розрахунку	Не потребує реагування	Потребує реагування	Потребує перегляду і коригування процесу, оновлення індикатора СВК
1	Розмір власного капіталу	щодня	власний капітал не менший 10 млн грн	власний капітал менше 10 млн грн	порушення нормативу, коли власний капітал менше 10 млн грн, триває протягом 1 місяця
2	Норматив левериджу	щодня	не менше ніж 3%	менше ніж 3%	порушення нормативу, коли норматив левериджу менше 3%, триває протягом 1 місяця
3	Збиток від інциденту операційного ризику	при виявленні інциденту	інцидентів не виявлено	збиток склав менше 10000 грн - ескалація та інструктаж з ОР	збиток склав 10000 грн. або більше - ескалація, інструктаж з ОР, перегляд ВНД, який регулює процес в якому виник ОР

- 4) Стрес-тестування охоплює всі види діяльності НФП, балансові та позабалансові позиції з урахуванням особливостей операцій за суттєвими видами ризиків, притаманними діяльності надавача фінансових послуг, з урахуванням ризику концентрації.

- 5) Надавач фінансових послуг з урахуванням специфіки своєї діяльності та розміру впливу цих ризиків на всі напрями діяльності має право визначити перелік інших видів ризиків, за якими буде здійснювати стрес-тестування та самостійно визначає методи проведення стрес-тестування, включаючи параметри/припущення для стрес-сценаріїв, які мають включати кількісні та якісні показники, враховувати профіль ризику і основні напрями діяльності щодо кожного із суттєвих видів ризику з урахуванням власного досвіду та основні (базові) фактори ризиків, які впливають на його діяльність і фінансовий стан.
- 6) Надавач фінансових послуг у разі прийняття рішення про здійснення стрес-тестування документує результати стрес-тестування за кожним із стрес-сценаріїв та забезпечує належне використання результатів стрес-тестування всіма структурними підрозділами/працівниками, залученими до виконання функцій з управління ризиками.
- 7) Головний ризик-менеджер у разі прийняття рішення про здійснення стрес-тестування забезпечує:
  - своєчасне доведення до ради/вищому органу управління, комітету з управління ризиками та правління/виконавчого органу висновків про результати стрес-тестування, які мають містити оцінку впливу можливої реалізації стрес-сценаріїв на діяльність надавача фінансових послуг для розроблення та вжиття заходів щодо зменшення впливу потенційних ризиків та уникнення/мінімізації фінансових втрат;
  - належну обізнаність ради/вищого органу управління, комітету з управління ризиками щодо сильних та слабких місць методів та стрес-сценаріїв, що використовуються під час здійснення стрес-тестування, з метою їх врахування під час розгляду його результатів та прийняття своєчасних та адекватних управлінських рішень.
- 8) Надавач фінансових послуг у разі прийняття рішення про здійснення стрес-тестування використовує результати здійснення стрес-тестування під час розроблення/ перегляду/ коригування стратегії та бізнес-плану надавача фінансових послуг, його стратегії, політики та процедур управління ризиками.

#### **4.3.4. Управління операційним ризиком**

Фінансова компанія оцінює операційний ризик з урахуванням його взаємозв'язку та впливу на інші ризики, що притаманні діяльності фінансової компанії.

Фінансова компанія забезпечує управління операційним ризиком, дотримуючись моделі трьох ліній:

- 1) перша лінія (підрозділи/працівники, задіяні у проведенні операцій з клієнтами) відповідає за виявлення та оцінювання операційного ризику, ужиття управлінських заходів та повідомлення щодо таких ризиків;
- 2) на другій лінії – підрозділи/працівники ризик-менеджменту, крім функцій, властивих першій лінії, виконують такі функції, як вимірювання величини операційного ризику фінансової компанії; консультування інших працівників фінансової компанії з питань управління операційним ризиком; формування зведеної звітності про результати управління операційним ризиком; контроль за виконанням заходів щодо уникнення, передавання та пом'якшення операційного ризику; супровід та підтримка інформаційної системи управління ризиками, включаючи збір, накопичення і аналіз даних щодо внутрішніх подій операційного ризику, верифікації подій, унесених до бази, дослідження значних подій;
- 3) на третій лінії підрозділ внутрішнього аудиту здійснює оцінку ефективності системи управління операційним ризиком підрозділами/працівниками першої та другої ліній, включаючи оцінку ефективності системи внутрішнього контролю.

Фінансова компанія з метою виявлення та вимірювання операційного ризику може використовувати такі інструменти:

- 1) аналіз результатів перевірок, здійснених підрозділом внутрішнього аудиту та зовнішнім аудитором;
- 2) створення та ведення реєстру подій операційного ризику в інформаційній системі управління ризиками та аналіз накопиченої в ній інформації.

Фінансова компанія вносить операційні події/інциденти в інформаційну систему управління ризиками з урахуванням визначених фінансовою компанією критеріїв звітування.

Фінансова компанія забезпечує своєчасне виявлення значних подій операційного ризику та невідкладне повідомлення про такі події головного ризик-менеджера:

- Головний ризик-менеджер не пізніше наступного робочого дня з дня отримання ним повідомлення доводить до Вищих органів фінансової компанії інформацію про значну подію операційного ризику.
- Головний ризик-менеджер не пізніше наступного робочого дня після виявлення значного ризику інформує Керівні органи фінансової компанії, про значне підвищення операційного ризику з метою прийняття своєчасних та адекватних управлінських рішень.

#### **4.4. Оцінка комплаєнс-ризиків**

Комплаєнс-ризик – ризик виникнення збитків/санкцій, додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів або втрати репутації внаслідок невиконання надавачем фінансових послуг вимог законодавства (включаючи законодавство України про захист прав споживачів фінансових та платіжних послуг), ринкових стандартів, правил добросовісної конкуренції, правил корпоративної етики, виникнення конфлікту інтересів, а також внутрішніх документів фінансової установи;

Комплаєнс (compliance – згода, відповідність) означає дію відповідно до запиту або інструкції. Комплаєнс представляє собою відповідність конкретних дій підприємства (організації) в цілому, окремого колективу або працівника будь-якого рангу будь-яким внутрішнім або зовнішнім вимогам (законам, стандартам, нормам, положенням тощо). Відповідність законам, правилам і стандартам у сфері комплаєнс зазвичай стосується таких питань, як дотримання відповідних стандартів поведінки на ринку, управління конфліктами інтересів, справедливе відношення до клієнтів і забезпечення добросовісного підходу при консультуванні клієнтів. До сфери комплаєнс відносяться також специфічні області, такі як: протидія легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму; розробка документів та процедур, що забезпечують відповідність діяльності компанії діючому законодавству; захист інформаційних потоків, протидія фальсифікації та корупції, встановлення норм поведінки співробітників та ін.

- Програма комплаєнс – це універсальна визнана міжнародною спільнотою система управління ризиками та протидії загрозам, яка забезпечує відповідність діяльності компанії вимогам державних органів, саморегульованих громадських та інших організацій, відповідності нормам права, правилам, рекомендаціям та стандартам, що координують діяльність підприємства.
- Мета впровадження системи «комплаєнс» – створення на підприємстві діючих механізмів з встановлення та аналізу особливо корупційно-небезпечних сфер діяльності, оцінки та управління ризиками при зустрічі з корупцією, забезпечення комплексної захисту від небезпеки. Необхідно ще раз відзначити, що забезпечення контролю, прозорості та дотримання законності в діяльності компанії є запорукою власної безпеки. При цьому створювані зараз у великих кількостях служби економічної та інформаційної безпеки, як і служби забезпечення комплексної безпеки бізнес-структур, є лише надбудовою. Фундаментом забезпечення безпеки бізнесу повинно служити правильно побудоване корпоративне управління компанії, що містить інтегровану систему внутрішнього контролю та управління ризиками. В цьому зв'язку функція «комплаєнс», що входить до системи внутрішнього контролю компанії, може бути досить ефективною. Відзначимо при цьому, що

ця функція не відноситься ні до аудиту, ні до забезпечення безпеки, ні до управлінського контролю. Однак одночасно вона впливає на все одночасно. Створюючи інструментарій для контролю над нестандартними угодами (боротьба зі зловживанням у широкому розумінні) - ми можемо безпосередньо впливати на забезпечення економічної безпеки та протидії корупції у владі (керівництві).

- В процесі своєї діяльності підприємці стикаються з сукупністю різних видів ризику, які відрізняються між собою за місцем і часом виникнення, сукупності зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на їх рівень і, отже, за способом їх аналізу і методам опису. Як правило, всі види ризиків взаємопов'язані і впливають на діяльність підприємця. При цьому зміна одного виду ризику може викликати зміну більшості інших. Ключем до управління даними ризиками є встановлення засобів контролю, які підтверджують, що підприємство виконує свої внутрішні і зовнішні вимоги на постійній і регулярній основі. Тобто ви повинні так вибудувати процеси в компанії, щоб при виникненні найменшої можливості для порушення правил і законів ви відразу були в курсі і могли їм запобігти. Практика роботи багатьох міжнародних організацій в якості ефективного управління ризиками порушень законів, положень, стандартів і інструкцій використовувати комплаєнс-функцію.
- Перед тим як приступити до створення організаційних основ антикорупційного комплаєнс-контролю фінансова компанія зобов'язана реалізувати процедуру оцінки корупційних комплаєнс-ризиків за різними напрямками своєї діяльності і в різних структурних підрозділах. Оцінка комплаєнс-ризиків може проводитися компанією самостійно або із залученням зовнішніх експертів. При проведенні оцінки враховуються: ймовірність ведення бізнесу з високим рівнем корупції або профіль ризиків ділових партнерів; можливий конфлікт інтересів; прозорість існуючих процедур прийняття рішень при виборі ділових партнерів, виділення коштів на благодійні цілі і підтримку політичних партій.

За результатами оцінки ризику визначаються найбільш вразливі бізнес-процеси, а також структурні підрозділи компанії, діяльність яких пов'язана з високими корупційними ризиками. Після проведення оцінки комплаєнс-ризиків починається розробка кодексу ділової етики та антикорупційної комплаєнс-політики компанії, приймається рішення про призначення працівника, який відповідає за запобігання корупції, а також про покладання окремих функцій на інші структурні підрозділи компанії.

#### **4.4.1. Функції та відповідальність головного комплаєнс-менеджера**

Головний комплаєнс-менеджер виконує функції з управління комплаєнс-ризиком:

- забезпечує організацію контролю за дотриманням норм законодавства, внутрішніх документів та відповідних стандартів;
- забезпечує моніторинг змін у законодавстві, відповідних стандартах та здійснює оцінку впливу таких змін на процеси та процедури, запроваджені в надавачі фінансових послуг, а також забезпечує контроль за імплементацією відповідних змін у внутрішні документи;
- забезпечує контроль за комплаєнс-ризиком, що виникає у взаємовідносинах надавача фінансових послуг з клієнтами та контрагентами;
- забезпечує управління ризиками, пов'язаними з конфліктом інтересів, та в разі виявлення будь-яких фактів, що свідчать про наявність конфлікту інтересів у надавачі фінансових послуг, інформує вищий орган управління;
- забезпечує організацію контролю за дотриманням надавачем фінансових послуг норм щодо своєчасності та достовірності звітності, включаючи фінансову;
- забезпечує організацію контролю за захистом персональних даних відповідно до законодавства України;
- надає роз'яснення, консультації керівникам надавача фінансових послуг на їх запити з питань, що належать до його компетенції;
- забезпечує своєчасне виявлення, вимірювання, моніторинг, контроль, звітування і надання рекомендацій щодо пом'якшення комплаєнс-ризиків;

- забезпечує контроль за дотриманням норм щодо визначення переліку пов'язаних з надавачем фінансових послуг осіб, готує висновки стосовно комплаєнс-ризиків для ухвалення рішень щодо операцій із такими особами;
- здійснює контроль за відповідністю процедур притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників вимогам законодавства України;
- готує звіти щодо комплаєнс-ризиків;
- складає профіль комплаєнс-ризиків;
- розробляє, бере участь у розробленні внутрішніх документів з питань управління ризиками, перелік яких визначено в Додатком до цього Положення та контролює їх дотримання.

Головний комплаєнс-менеджер здійснює функції з інформування вищого органу управління та виконавчого органу щодо комплаєнс-ризиків, надання пропозицій вищому органу управління та виконавчому органу щодо заходів пом'якшення впливу комплаєнс-ризиків, а також забезпечення координації роботи з питань управління комплаєнс-ризиками між структурними підрозділами/працівниками надавача фінансових послуг.

Головний комплаєнс-менеджер повинен відповідати вимогам, встановленим нормативно-правовим актом Національного банку з питань ліцензування та реєстрації надавачів фінансових послуг та умов провадження ними діяльності з надання фінансових послуг.

Головний комплаєнс-менеджер має право одноосібно виконувати всі або частково функції з управління ризиками другої ланки системи внутрішнього контролю ФК (в тому числі, Головного експерта у сфері ПВК/ФТ) з дотриманням вимог і обмежень, встановлених НБУ.

#### 4.4.2. Культура управління ризиками

Надавач фінансових послуг повинен запровадити культуру управління ризиками, що включає визначення корпоративних цінностей, просування обізнаності щодо ризиків та заходи для дотримання культури управління ризиками.

Головний комплаєнс-менеджер забезпечує дотримання культури управління ризиками.

- **Кодекс поведінки (етики)** - є документом, що затверджується вищим органом управління, має визначати:
  - загальнообов'язкові норми поведінки для керівників та інших працівників, а також відповідальність за порушення цих норм;
  - заборону щодо надання послуг чи консультацій клієнтам та контрагентам, спрямованих на порушення законодавства України;
  - вимоги щодо дотримання культури управління ризиками;
  - заходи із запобігання порушенню прав споживачів фінансових та платіжних послуг, відповідних вимог законодавства України щодо захисту їх прав;
  - заходи та процедури із запобігання корупційним діям та хабарництву, а також заборону на здійснення іншої незаконної діяльності;
  - гарантії рівності у відносинах між надавачем фінансових послуг та його клієнтами, працівниками, постачальниками та конкурентами;
  - принципи оброблення, зберігання та розповсюдження конфіденційної та інсайдерської інформації, персональних даних.
- **Політика запобігання конфліктам інтересів** - є документом, що затверджується вищим органом управління, має відповідати вимогам, встановленим нормативно-правовим актом Національного банку з питань ліцензування та реєстрації надавачів фінансових послуг та умов провадження ними діяльності з надання фінансових послуг, забезпечувати контроль за своєчасним виявленням, запобіганням та врегулюванням конфлікту інтересів.



## 4.5. Оцінка ризиків у сфері ПВК/ФТ

### 4.5.1. Організації контролю за здійсненням заходів ПВК/ФТ

Основні питання організації контролю за здійсненням заходів ПВК/ФТ, методи, учасники, їх завдання, повноваження та відповідальність за належне виконання визначаються чинним законодавством та внутрішніми нормативними документами ФК, зокрема Положенням про здійснення фінансового моніторингу (далі «AML-Політика»).

ФК з метою належної організації первинного фінансового моніторингу вживає, зокрема, таких заходів:

- ефективно розподіляє функції з питань ПВК/ФТ між трьома лініями захисту, забезпечує належну обізнаність та виконання працівниками своїх обов'язків у сфері ПВК/ФТ, розуміння такими працівниками своєї відповідальності за невиконання обов'язків та/або бездіяльність;
- запроваджує належний внутрішній контроль за різними видами послуг/продуктів, типами клієнтів, ризик-профілю клієнтів, сумою фінансових операцій, та визначає працівників ФК, які приймають рішення на різних етапах контролю відповідно до їхніх функціональних обов'язків, забезпечуючи принцип "вища посада – більші повноваження та відповідальність";
- забезпечує своєчасне виявлення Внутрішнім аудитором проблемних питань та ознак неналежної системи управління ризиками ВК/ФТ;
- забезпечує здійснення на постійній основі проведення навчальних заходів для працівників з метою розуміння ними покладених на них обов'язків та порядку дій;
- створює та забезпечує функціонування дієвої та своєчасної системи ескалації підозр та проблемних питань у сфері ПВК/ФТ та порядку їх розгляду;
- забезпечує належне управління ризиками у сфері ПВК/ФТ, у тому числі звітування керівництву, НБУ та СУО;
- постійно вдосконалює систему первинного фінансового моніторингу у сфері ПВК/ФТ.

ФК, відповідно до Програми навчання працівників з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, забезпечує здійснення на регулярній основі проведення навчальних заходів для своїх працівників з метою розуміння ними покладених на них обов'язків та порядку дій.

Звітування з питань ПВК/ФТ (форми звітів, періодичність їх подання тощо), здійснюється в рамках подання управлінської звітності, а також фінансової та статистичної звітності, визначеної діючим законодавством та Обліковою ПОЛІТИКОЮ установи. За необхідності, у т.ч. на запит керівництва, можуть складатись окремі звіти певної конфігурації, як поточні, так і за звітний період.

Внутрішньою документацією з питань ПВК/ФТ регулюються важливі напрями у цій сфері, зокрема:

- проведення заходів належної перевірки клієнтів;
- встановлення відносин та подальше обслуговування клієнтів;
- оцінка та управління ризиками ВК/ФТ;
- питання реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій);
- з урахуванням ризик-орієнтованого підходу проведення на постійній основі моніторингу ділових відносин та аналізу фінансових операцій клієнтів.

Політика ФК щодо співпраці з політично значущими особами спрямована на створення ефективної системи запобігання порушень вимог чинного законодавства, та визначається AML-Політикою.

Для того, щоб задовольнити вимоги, викладені в Законі №361 та Положенні № 107, керівник фінансової установи призначає Відповідального працівника (далі-ВП) або покладає виконання його функцій на посадову особу керівного складу, або приймає такі функції на себе.

Фінансова установа може призначити Головного експерта з фінансового моніторингу

#### 4.5.2. Функції та відповідальність головного експерта з питань ПВК/ФТ

Головний експерт з фінансового моніторингу – це особа, яка є помічником Відповідального працівника у впровадженні процедур внутрішнього фінансового моніторингу:

- Головний експерт може тимчасово виконувати обов'язки Відповідального працівника у зв'язку з тимчасовою його непрацездатністю, відпусткою та/або відрядженням.
- Головний експерт повинен мати бездоганну ділову репутацію та відповідати кваліфікаційним вимогам щодо Відповідального працівника, установленим Положенням №107 (за виключенням вимоги щодо наявності стажу роботи у сфері ПВК/ФТ)
- На особу, яка тимчасово виконує обов'язки Відповідального працівника покладаються всі його обов'язки та надаються всі його права що передбачені Законом №361, Положенням НБУ №107 та Політикою НФП у сфері ПВК/ФТ.

Головний експерт з питань ПВК/ФТ в тому числі має складати «Ризик-профіль» та «Ризик-апетит» надавача фінансових послуг у відповідності до «Методики оцінки ризик-профілю СПФМ», який розробляє Головний комплаєнс-менеджер НФП.

#### 4.5.3. Профіль ризиків фінансової компанії

Профіль ризику – визначення загального рівня вразливості надавача фінансових послуг до ризиків, який здійснюється до прийняття заходів для мінімізації ризику, або залишкової вразливості до ризику, яка визначається після застосування заходів для мінімізації ризику, в агрегованому вигляді та в розрізі суттєвих видів ризиків, проведена щонайменше щорічно на підставі поточних або прогнозних припущень.

Ризик-апетит, або схильність до ризику – сукупна величина за всіма видами ризиків, визначених наперед та в межах допустимого рівня ризику, щодо яких надавач фінансових послуг прийняв рішення про доцільність/необхідність їх утримання з метою досягнення його стратегічних цілей та виконання бізнес-плану

Профіль ризиків визначає:

- сукупний рівень ризик-апетиту та види ризиків, які надавач фінансових послуг має намір приймати для досягнення бізнес-цілей. Сукупний рівень ризик-апетиту має відповідати бізнес-моделі надавача фінансових послуг;
- допустимий рівень кожного з видів ризиків для надавача фінансових послуг, виходячи із розміру наявних ресурсів та з урахуванням необхідності дотримання вимог Національного банку, зобов'язань перед інвесторами, вкладниками, іншими кредиторами
- підходи та перелік припущень, що були використані під час визначення ризик-апетиту;
- внутрішні та зовнішні фактори ризику та обмеження, що впливають на прийняття ризиків.

Вищий орган управління під час визначення стратегії, складання бізнес-плану враховує величину ризик-апетиту, зазначену в ризик-профілі. Вищий орган управління також урахує визначений рівень ризик-апетиту в разі прийняття рішення щодо збільшення обсягів активів у результаті розширення діючих видів діяльності, запровадження нових продуктів та значних змін у діяльності надавача фінансових послуг.

#### 4.5.4. Санкційна політика

Метою санкційної політики фінансової установи є забезпечення відповідності її діяльності вимогам нормативних документів. Організація та функціонування внутрішньої системи управління ризиками, що пов'язані з діяльністю осіб, які:

- внесені до Переліків санкційних осіб,
- пов'язані із державами, що підпадають під Критерії держав (юрисдикцій/територій) неприйнятно високого рівня ризику та/або щодо яких застосовано секторальні санкції та

унеможливлення використання цими особами послуг НФП для здійснення операцій, які мають на меті, сприяють або можуть сприяти уникненню санкцій.

- На виконання цієї Санкційної політики Товариством використовуються наступні Переліки санкційних осіб, визначені законодавством України та/або прийняті/затверджені рішеннями іноземних держав, та/або визначені відповідно до внутрішньої оцінки Товариством (заснованої на ризик-орієнтованому підході), зокрема:
- рішеннями щодо застосування, скасування, внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), прийнятих Радою національної безпеки та оборони України, введених в дію указом Президента України;
- наказами ДСФМУ про внесення/виключення з Переліку пов'язаних з провадженням терористичної діяльності осіб або стосовно яких застосовано міжнародні санкції;
- резолюціями Генеральної Асамблеї / Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй;
- рішеннями Ради Європейського Союзу (ЄС);
- рішеннями Офісу виконання фінансових санкцій Великої Британії;
- рішеннями Управління контролю за іноземними активами Міністерства фінансів США;
- рішеннями Управління контролю за іноземними активами (OFAC);
- рішеннями мережі по боротьбі з фінансовими злочинами США;
- рішеннями міністерства фінансів Японії;
- рішеннями Департаменту іноземних активів Канади;
- іншими рішеннями іноземних держав;
- іншою негативною інформацією наяву у відкритих джерелах щодо санкційного контролю

Санкційною політикою встановлюються наступні заборони та обмеження: - Товариство відмовляється від встановлення (підтримання) ділових (договірних) відносин/відкриття рахунка (обслуговування) / проведення разових фінансових операцій (без встановлення ділових відносин) / проведення фінансових операцій, що мають на меті або сприяють уникненню санкційних обмежень особами, які включені до Переліків санкційних осіб, та/або пов'язані з Державами (юрисдикціями/територіями) неприйнятно високого рівня ризику

Санкційною політикою, надавач фінансових послуг, як «Суб'єкту застосування санкцій» регламентує, що відповідні процедури можуть забезпечити перевірку всіх учасників фінансових та господарських операцій НФП та визначити доцільність проведення кожної фінансової операції.

#### **4.6. Внутрішні документи з питань управління ризиками**

ФК розробляє, затверджує і впроваджує внутрішні документи (далі - ВНД) з питань управління ризиками, мінімальний перелік яких визначений у Додатках до цього Положення, з урахуванням вимог цього Положення, «Порядку формування внутрішньої нормативної документації» а також вимог законодавства України, міжнародних стандартів регулювання та нагляду у сфері фінансових послуг.

Надавач фінансових послуг розробляє внутрішні документи у формі стратегій, політик, положень, порядків, процедур або іншій формі, які документально закріплюють процес управління ризиками та враховують вимоги цього Положення згідно до Порядку формування внутрішньої нормативної документації, затвердженого Вищим органом управління (визначений у додатку 1 до цього Положення)

Надавач фінансових послуг має право об'єднувати окремі внутрішні документи в один або кілька документів, не порушуючи вимог цього Положення щодо їх розроблення, наповнення, затвердження, перегляду та інших вимог.

Внутрішні документи з питань управління ризиками мають визначати також порядок взаємодії між усіма організаційними рівнями надавача фінансових послуг, включаючи рівень керівників надавача фінансових послуг.

Надавач фінансових послуг своєчасно переглядає та оновлює (актуалізує) внутрішні документи з питань управління ризиками з урахуванням змін у законодавстві України, дія яких поширюється на надавача фінансових послуг.

## **V. Контрольна діяльність**

### **5.1. Контрольна діяльність в ФК**

Здійснюється шляхом виконання заходів з контролю (процедур, видів контролю) з метою запобігання, виявлення та виправлення недоліків/ порушень в діяльності ФК та надання достатньої впевненості керівникам фінансової установи щодо досягнення цілей діяльності.

ФК уключає заходи контролю в усі процеси що відповідають критеріям достовірності, своєчасності, повноти та дійсності, а також впроваджує їх на кожному зі своїх організаційних рівнів.

ФК здійснює та визначає у своїй внутрішньої документації заходи з контролю, в яких передбачає наступні етапи контрольної діяльності:

- визначення процедур та видів контролю;
- виконання функцій/процесів працівниками, що включають визначені процедури;
- аналіз та контроль виконання функцій/процесів працівниками.

### **5.2. ФК забезпечує функціонування СВК за допомогою:**

- організаційної структури та відповідних спеціалістів;
- комп'ютерної техніки;
- програмного забезпечення;
- розмежування функцій між співробітниками;
- внутрішньої документації;
- процедур внутрішнього контролю;
- корпоративної культури, культури контролю.

Процедури внутрішнього контролю здійснюється працівниками ФК в межах своїх функціональних обов'язків, встановлених відповідними посадовими інструкціями та/або іншою внутрішньою документацією, зокрема цим Положенням.

### **5.3. ФК застосовує заходи контролю з метою:**

- запобігання порушень - шляхом запобігання недоліків/невідповідностей/порушень (уключаючи визначення правил надання послуг чи контролю за наданням доступу);
- виявлення порушень - шляхом виявлення недоліків/невідповідностей/порушень (уключаючи подвійний або автоматизований контроль, самоконтроль/самооцінку);
- виправлення порушень - шляхом виправлення недоліків/ невідповідностей/ порушень (уключаючи забезпечення корекції помилок в інформаційних системах).

### **5.4. Процедури внутрішнього контролю включають:**

- контроль що здійснюється керівниками підрозділів та включає аналіз звітності, яка надається на регулярній основі або запитується згідно з окремо встановленими внутрішніми процедурами про результати діяльності підрозділів з метою аналізу відповідності цих результатів установленим цілям ФК. Керівники підрозділів відповідно до розподілу функціональних обов'язків постійно отримують і аналізують звіти про виконання запланованих показників діяльності ФК, забезпечення ефективності та результативності здійснення фінансових операцій, збереження активів, включаючи визначення відповідності фактичних фінансових результатів запланованим показникам;
- багаторівневий контроль за діяльністю ФК. Контроль керівників підрозділів, включає контроль за виконанням працівниками своїх функціональних обов'язків та аналіз звітів про результати діяльності відповідних підрозділів на щоденній/ щотижневій/ щомісячній основі; контроль Директора за роботою (діяльністю) структурних підрозділів; контроль Вищого

органу управління за діяльністю Директора, Головного ризик-менеджера, Головного комплаєнс-менеджера та Внутрішнього аудитора;

- контроль за наявністю активів ФК, що включає обмеження доступу до матеріальних цінностей, розподіл відповідальності за зберігання і використання цінностей, проведення періодичних інвентаризацій, забезпечення охорони приміщень, подвійний контроль, обмежений доступ до активів тощо;
- контроль за наданням доступу до інформаційних систем, включаючи санкціонування доступу до комп'ютерних програм та даних, баз даних та програмного забезпечення, що включає розроблення процедур та порядку надання відповідних доступів;
- контроль за доступом до інформації, що містить комерційну таємницю, конфіденційну та інсайдерську інформацію згідно внутрішніх процедур та наданих доступів;
- контроль за наданням дозволів та підтверджень на здійснення фінансових операцій, що включає встановлення порядку розподілу повноважень під час таких операцій та виконання інших угод згідно з внутрішніми процедурами та наданих доступів;
- контроль за відповідністю відображення всіх операцій ФК, що включає контроль за дотриманням порядку здійснення фінансових операцій, та виконанням інших угод, їх належним відображенням у бухгалтерському обліку (в день їх здійснення або наступного робочого дня, якщо операція здійснена після закінчення операційного дня або у вихідні чи святкові дні), фінансовій та статистичній звітності, інформуванням керівників підрозділів відповідного рівня про виявлені порушення, помилки і недоліки;
- контроль за оформленням облікових документів уповноваженими працівниками;
- контроль за дотриманням установлених лімітів та обмежень на здійснення фінансових операцій та інших угод, що виконується шляхом отримання відповідних звітів та/або звіряння з даними первинних документів, інформаційних та інших систем ФК;
- контроль повноти, достовірності та своєчасності складання фінансової, статистичної, управлінської, податкової та іншої звітності.

## 5.5. Види контролю

1) залежно від моменту здійснення контролю:

**попередній** - передусе виконанню дії або операції та забезпечується в таких частинах:

- підбір персоналу – шляхом ретельного аналізу ділових і професійних якостей кандидатів на вакантні посади, підвищення професійного рівня і кваліфікації працівників, приділяючи особливу увагу управлінському персоналу;
- залучення і розміщення грошових обігових коштів – шляхом попереднього аналізу ризиковості та ефективності операцій ФК, визначення оптимальних засобів і методів для їх виконання з метою уникнення або мінімізації можливих втрат та ризиків;
- матеріальні ресурси – шляхом аналізу якості та рівня забезпеченості необхідними технічними засобами, обладнанням, системами автоматизації з використанням сучасних інформаційних технологій, що відповідають обсягу та складності здійснюваних операцій;
- вибір постачальників товарів, робіт та послуг – шляхом ретельного аналізу ділової репутації та рівня професіоналізму працівників, дотримання принципу диверсифікації під час вибору постачальників та недопущення концентрації обсягів замовлень на адресу одного постачальника;
- розроблення та запровадження нових фінансових продуктів/послуг та значних змін в діяльності ФК – шляхом попереднього аналізу ризиковості та ефективності продукту/послуги, що планується запровадити;

**поточний** - здійснюється під час виконання дії або операції і включає контроль за дотриманням законодавчих актів України, нормативно-правових актів НБУ та внутрішньою документацією щодо здійснення цих дій або операцій, порядку прийняття рішень про їх здійснення, контроль за повним, своєчасним і достовірним відображенням операцій у бухгалтерському обліку та звітності, контроль за збереженням майна ФК;

**подальший** - здійснюється після виконання дії або операцій та спрямований на виявлення недоліків, виправлення допущених помилок та полягає в перевірці обґрунтованості і правильності здійснення дій та операцій, відповідності документів установленим формам і вимогам щодо їх оформлення, відповідності виконуваних працівниками обов'язків їх посадовим інструкціям, виявленні причин порушень і недоліків та визначенні заходів щодо їх усунення, контролі за виконанням планових показників діяльності, визначених у Стратегії розвитку ФК, його бізнес-планах, перевірці повноти і достовірності даних фінансової, статистичної, управлінської, податкової та іншої звітності. ФК забезпечує послідовне поєднання попереднього, поточного і подальшого контролів з метою підвищення дієвості та ефективності контролю;

2) залежно від призначення контролю:

- превентивний - спрямований на попередження порушень та ризиків;
- виявляючий - спрямований на виявлення ризиків;
- коригуючий - спрямований на уникнення/пом'якшення реалізованих ризиків;

3) залежно від суб'єкта контролю:

- самостійний контроль - здійснюється працівником самостійно;
- подвійний контроль - здійснюється двома (або більше) працівниками (принцип "двох пар очей");
- колегіальний контроль - здійснюється колегіальним органом;
- автоматизований контроль - здійснюється автоматизованою системою;

4) залежно від періодичності здійснення:

- функціональний (постійний) - проводиться на регулярній основі;
- періодичний - проводиться згідно з установленою у внутрішній документації періодичністю;

5) залежно від обсягів контролю:

- повний - охоплює весь обсяг відповідного процесу;
- портфельний - проводиться за групами функцій, операцій, договорів;
- вибірковий - проводиться за окремими відібраними елементами відповідного процесу.

6) ФК, з метою забезпечення надійного та безперервного функціонування, впроваджує наступні заходи з контролю за інформаційними системами та технологіями: контроль за технологічною інфраструктурою, управління доступами, контроль за інформаційними системами та технологіями під час їх придбання, розроблення або супроводження.

7) ФК розробляє, затверджує та впроваджує внутрішньою документацією, що встановлюють цілі, яких планується досягти в результаті здійснення заходів з контролю, регламентують порядок здійснення заходів з контролю, та забезпечує їх відповідність в своїй поточній діяльності.

Внутрішня документація, що регламентує порядок заходів з контролю, містять:

- установлену періодичність та терміни здійснення заходів з контролю;
- процедуру здійснення відповідних коригуючих дій щодо виправлення виявлених недоліків.

## VI. Контроль за інформаційними потоками та обміном інформацією

6.1. Порядок контролю за інформаційними потоками та комунікаціями (обміном інформації) для підтримки інших компонентів системи внутрішнього контролю регламентується внутрішньою документацією, розробленою відповідно до вимог чинного законодавства України, зокрема стандартів НБУ з управління інформаційною безпекою в небанківській системі.

6.2. ФК здійснює контроль за якістю інформації, що надається, отримується, використовується та забезпечує обміном інформації всі організаційні рівні шляхом:

- забезпечення коректної, актуальної, достатньої, цілісної, надійної, доступної, конфіденційної, дійсної та підтверджувальної внутрішньої фінансової, операційної та статистичної інформації, інформації про дотримання вимог законодавства України, внутрішньої документації, ринкової інформації, необхідної для прийняття рішень і виконання службових обов'язків;
- установа порядку доведення інформації, обміну інформацією, який би забезпечував повне розуміння та дотримання працівниками внутрішніх політик та процедур;
- збереження інформації, яка доступна протягом термінів, визначених законодавством України, нормативно-правовими актами НБУ та внутрішньою документацією ФК;

6.3. У фінансовій установі створенні та функціонують інформаційні системи, що забезпечують здійснення внутрішніх та зовнішніх комунікацій ФК.

6.4. Внутрішня комунікація забезпечує працівників відповідно до їх функціональних обов'язків інформацією щодо:

- стратегічних, поточних цілей діяльності ФК та плану та стану їх виконання;
- змін у внутрішній документації, уключаючи документи щодо здійснення ВК;
- культури контролю;
- затвердження планів робіт підрозділів ФК;
- розпоряджень керівників підрозділів ФК, в т.ч щодо здійснення заходів з контролю;
- правил техніки безпеки та охорони праці;
- порядку користування, передавання, збереження документів та інших носіїв інформації, що становить банківську та комерційну таємницю;
- процедур щодо дотримання вимог з інформаційної безпеки;
- відповідальності (дисциплінарної, адміністративної, кримінальної) за порушення.

6.5. Зовнішня комунікація забезпечує зовнішніх користувачів, уключаючи учасників у ФК, його партнерів та клієнтів, наглядові, контрольні, правоохоронні органи актуальною та своєчасною інформацією щодо:

- отримання інформації функціонування, оцінки СВК установи зовнішніми аудиторами та наглядовими (контролюючими) органами ;
- публікацій про ФК у засобах масової інформації, на інформаційних сайтах, у зовнішніх інформаційних системах;
- відгуків клієнтів ФК стосовно якості надання фінансових послуг.

6.6. Форма надання інформації залежить від її напрямку, потреб та вимог користувачів.

6.7. Обмін інформацією відбувається за різними напрямками, а саме:

- вертикально (знизу – вгору)- інформація щодо ризиків та інших питань діяльності ФК доводиться до відома Вищого органу управління та Директора з метою прийняття відповідних управлінських рішень;
- вертикально (зверху – вниз)- інформація про стратегію та політику ФК доводиться до відома керівників усіх рівнів та інших працівників ФК;
- горизонтально - інформація, якою володіє один підрозділ ФК, надається іншому підрозділу, якому вона необхідна для виконання своїх функцій.

## VII. Моніторинг ефективності системи внутрішнього контролю

7.1. ФК здійснює моніторинг ефективності СВК відповідно до вимог цієї Політики та інших внутрішньобанківських документів з метою:

- оцінки якості роботи системи внутрішнього контролю у визначений період часу;
- визначення здатності СВК забезпечити досягнення цілей діяльності ФК, включаючи визначення імовірності виникнення та оцінку суттєвості потенційно можливих недоліків СВК, що можуть спричинити негативний вплив на досягнення цілей фінансової установи;
- розроблення заходів, спрямованих на мінімізацію негативного впливу з метою вдосконалення СВК.

7.2. Функції органів управління та підрозділів ФК щодо моніторингу СВК:

- Вищий орган управління затверджує вимоги щодо здійснення моніторингу СВК, забезпечує регулярний, не рідше ніж один раз на рік, контроль за ефективністю СВК, та розглядає результати оцінки ефективності СВК проведеної Управлінням внутрішнього аудиту, з метою забезпечення контролю за проведенням заходів з моніторингу.
- Керівний орган управління ФК забезпечує постійний моніторинг процедур з контролю в установі, забезпечення підготовки та надання Вищому органу управління пропозицій щодо необхідності вдосконалення заходів з контролю, розроблення заходів щодо оперативного усунення недоліків у функціонуванні системи внутрішнього контролю, виявлених за результатами перевірок внутрішнього аудиту, зовнішніх аудиторів і наглядових органів.
- Ризик-менеджер здійснює контроль за операційними ризиками ФК, за винятком комплаєнс-ризиків.
- Комплаєнс-менеджер забезпечує організацію контролю за відповідністю діяльності ФК вимогам законодавства України, нормативно-правових актів НБУ та іншій внутрішній документації.
- Внутрішній аудитор здійснює оцінку комплексності, ефективності та адекватності системи внутрішнього контролю.

7.3. ФК здійснює поточні заходи з моніторингу з метою оперативного виявлення та усунення недоліків СВК. Відповідальність за проведення таких заходів несуть керівники підрозділів першої та другої лінії захисту в межах визначених повноважень.

7.4. ФК здійснює періодичні заходи з моніторингу, включаючи оцінку ефективності СВК в цілому, з метою виявлення недоліків після факту події.

7.5. ФК здійснює періодичні заходи з моніторингу з урахуванням вимог Облікової політики в частині формування звітів щодо результатів моніторингу системи внутрішнього контролю з питань комплаєнс, який регламентує порядок комунікацій, розподілу функцій і повноважень, взаємодії структурних підрозділів, а також взаємодією з Внутрішнім аудитором щодо виявлених недоліків системи внутрішнього контролю ФК та заходів з їх усунення. Надання звітів з питань управління ризиками, моніторингу ефективності СВК передбачено Політикою управління ризиками, Політикою управління ризиком ліквідності в фінансовій установі та іншою внутрішньою документацією.

7.6. Звіти за результатами моніторингу ефективності системи внутрішнього контролю:

- містять недоліки СВК, виявлені Ризик-менеджером в рамках контролю операційних ризиків, через які ФК може наражатися на ризик;
- містять інформацію про виявлені недоліки СВК, аналіз причини їх виникнення, ймовірні наслідки, до яких можуть призвести ці недоліки, та рекомендації/ пропозиції щодо підвищення ефективності функціонування СВК, механізм контролю за станом виконання рекомендацій/пропозицій, затверджених раніше;
- заповнюються за затвердженою формою, діючою на дату складання звіту, на рівні всіх структурних підрозділів, залучених до СВК,
- систематизуються та узагальнюються Комплаєнс-менеджером.



Узагальнені результати звітів надаються Вищому органу управління.

7.7. ФК здійснює оцінку ефективності СВК як вид періодичних заходів з моніторингу, визначаючи зміст, процедуру, метод та критерії оцінки ефективності СВК у своїй внутрішній документації. Внутрішній аудитор здійснює таку оцінку не рідше ніж один раз на рік.

7.8. ФК проводить оцінку ефективності СВК додатково в разі настання або високої ймовірності настання подій, що мають/можуть мати істотний вплив на діяльність ФК (придбання, продаж, списання істотного обсягу активів, значних змін у бізнес-моделі, організаційній структурі або його макроекономічному та/або бізнес-середовищі).

7.9. Частота і обсяг проведення Внутрішнім аудитором перевірок ефективності СВК залежить від характеру, складності та ризиковості операцій ФК. Внутрішній аудитор перевіряє наявність, оцінює комплексність, ефективність та адекватність системи внутрішнього контролю, відповідність цієї системи видам та обсягам здійснюваних фінансових операцій, змінам у бізнес-моделі ФК, його макроекономічному та бізнес-середовищі. Внутрішній аудитор (третьої лінії захисту) несе відповідальність за оцінку ефективності СВК в цілому.

7.10. ФК визначає критерії оцінки ефективності СВК з урахуванням особливостей діяльності та встановлює критерії визначення суттєвості недоліків СВК, уключаючи оцінку ефективності системи управління ризиками, оцінку ефективності управління інформаційними потоками, оцінку відповідності СВК його розміру, бізнес-моделі, масштабу діяльності, видам та складності операцій фінансової компанії.

7.11. Внутрішній аудитор надає оцінку ефективності СВК безпосередньо Вищому органу управління та Директору за результатами проведених перевірок з урахуванням затверджених процедур внутрішнього аудиту.

7.12. ФК за результатами оцінки ефективності СВК розробляє заходи та забезпечує їх виконання з метою усунення виявлених недоліків, уключаючи коригуючі заходи. Коригуючі заходи включають розроблення нових та оновлення наявних заходів з контролю.

### **VIII. Заключні положення**

8.1. Положення про організацію системи внутрішнього контролю набуває чинності з дати її затвердження Вищим органом управління та вводиться в дію відповідним наказом Директора. Зміни та доповнення до Положення вносяться шляхом їх затвердження Вищим органом управління та вводяться в дію відповідним наказом Директора ФК.

8.2. У випадку суттєвих змін діючого законодавства України щодо вимог цього Положення, ФК керується вимогами чинного законодавства України.

8.3. Положення про організацію СВК доводиться до відома усіх структурних підрозділів ФК та є обов'язковою для безумовного її виконання. Відповідальність за доведення змісту Положення до відома виконавців та впровадження в роботу викладених принципів покладається на керівників структурних підрозділів ФК.

8.4. Внутрішня документація ФК розробляються з урахуванням вимог цього Положення, Політики про управління внутрішніми нормативними документами ФК та не повинні суперечити їм.

8.5. Окремі пункти Положення про організацію СВК можуть бути змінені без втрати чинності всього документу за умови затвердження змін та доповнень до них, здійснених відповідно до вимог внутрішньої документації.

8.6. ФК не рідше одного разу на рік переглядає та у визначеному порядку здійснює контроль за дотриманням цього Положення.